

Újra- tervezés *avagy* ***hogyan definiáljuk (újra) egy tervezési tárgy célját?***

A tervezési folyamat és a tervezői gondolkodás érlelése a 2016 tavaszi félév Középülettervezés 2. tantárgyában – kísérleti típusú oktatási módszer kidolgozása és végigvezetése.

Absztrakt

A tervezés oktatás mikéntjének jelentős szerepe van a hallgatók tervezői gondolkodásmódjának kialakításában.

A tervezési tárgyak oktatása hosszú évtizedek óta lényegében ugyanazon a kitaposott úton zajlik. A Középülettervezés 2. (K2) tárgyat a képzésük második évében teljesítik a hallgatók. A tervezői gondolkodásuk, a tervezés folyamatáról alkotott képük még épphogy csírázik. Könnyen elvesznek a feladat komplexitásában, melyen az sem segít, hogy az órák rendszeresen a konzultációra való várakozás óráival telnek. A tárgy jelen formájában könnyen a kitűzött cél* elérése nélkül záródhat.

Az eddigi metodika bizonyos pontjait átírva - a feladatot néhol szűkítve, néhol kibővítve - egy olyan tervezési tárgy elérése a cél, ahol elsődleges a tervezés koncepcionális megközelítése. A fogalmakban való, logikus gondolkodás mellett szempont az építészeti gondolat szóban (és írásban) történő megfogalmazásának képessége. A kapcsolódó építészeti s egyéb művészeti ágak alkotásairól szóló kiselőadások egy bölcsész-típusú szemléletet próbálnak majd elindítani a tárgy keretein belül.

Így várhatóan a tantárgy egy izgalmas eseménnyé válik, amin jó és érdemes jelen lenni.

*A tárgy célja, hogy a hallgatóságot rávezesse a természetes, minden tekintetben arányos, különösen a hely szellemének megfelelő építészeti magatartásra, hozzásegítse a gondolatok meggyőző kifejezéséhez és elfogadtatásához, a közös munka szükségességének felismeréséhez.
Részlet a 2015-ös kiadott programból

Téma

„A mi építészképzésünk pragmatikus, gyakorlatias, kizárólag tervezéstechnikai ismereteket nyújt, és még a legemelkedettebb formájában is csupán egyfajta mesteriskola, ahol – jó esetben – a népszerű mester népszerű fogásait sajátíthatja el a szorgalmas hallgató. Ez természetesen nem kevés. [...] De [...] kiütözik a kommunikációra való képtelenség, egy adott helyzet átfogó értékeléséhez szükséges ismeretek hiánya. Ezért nincs mai magyar építészet, noha kiváló mai magyar építészek vannak. És ezért van mai svájci építészet, ezért van mai francia, mai spanyol és mai holland építészet. Ezért is. Mert az építészeti tervezés tanulásának és gyakorlásának döntő része a fogalmakban való gondolkodásra való képesség.”

Masznyik Csaba - arc' 2. 1999

Az építészetoktatás megújítása, az adott kor változásait lekövető képességének aktualizálása folyamatos hangolást igényel. A téma majd' mindig terítéken hever – lásd 1975-1980 közt a Bercsényiben lezajlott beszélgetések, az 1999-es arc' 2 tematikus száma, a 2015 decemberében a Fugában megrendezésre került KÖZépület/Változó aspektusok című konferencia, vagy a nagy visszhangokat kavarázó tavaly őszi dékáni bejelentés. A teljes oktatási rendszer reformja előbb-utóbb elkerülhetetlenül bekövetkezik. Addig is egy kis lépésként, a mindennapokra lefordítva a K2 ideális lehetőséget nyújt egy kísérlet lefuttatásához; melynek célját, eszközrendszerét pontosan megfogalmazni csupán az öt év folyamatát áttekintő végiggondolás birtokában (tanulmányainak felhasználásával) lehet.

A Műegyetemi tervezés oktatás felépítése

A Műegyetemen zajló építész képzésben a tervezés oktatás módja – elsősorban az évszázados hagyomány, de a nagy létszámú évfolyamok miatt is – egy lineáris tanrendet követ, szemben a kisebb létszámú oktatási intézményekben elterjedt integrált műtermi képzéssel. A tanrendben szereplő tervezési tárgyak listája szépen lassan, évtizedről évtizedre folyamatosan bővült. Minden egyes új tárgy bevezetésével torlódott, sűrűsödött a képzés. A tárgyak száma nőtt, a szerepük, hangsúlyuk változott – többnyire gyengült.

A K2 tárgy az egyik legrégebbre visszavezethető tárgy a tanszéken. A Komplex tervezés 1-2. tárgyakat a 60-as évek végén vezették be. A közelmúltban (egyetemi időtávban gondolkozva) érkeztek a Tanszéki terv 1-2-3. tárgyak a sorba. Kitapintható, hogy a jelenleg futó – immár cirka 10 éves – rendszerben sokkal több az intézményi logika, semmint az oktatás elméleti logika.

Mindezekből következően a mostani állapot - az intézmény jellegéből és a képzés évszázados hagyományaiból adódó gravitáció okán - csupán apró lépésekben, szépen lassan alakítható.

Ugyan a tanszékek sorsa is kérdéses, viszont a mai viszonyokban gondolkozva, a Középülettervezési Tanszéknek definiálnia szükséges, hogy a saját tervezési tárgyai – lépesről lépésre – mit adnak az adott diáknak; hogyan lép át a laikusból az építész gondolkodásba? Ezeknek a lépcsőfokoknak az első és utolsó eleme viszonylag egzakt (jellegéből adódóan ab ovo meghatározott), viszont a közbelső tárgyak, mint a K2 is szabadabban fordítható a megfelelő irányba. Lehet vele játszani. A hangsúlyait szabad és kell is finomhangolni. Egy ilyen aktuális hangoláshoz érkeztünk el most.

A K2 helye a képzésben

A K2 tárgy szerepe a képzés egészének szempontjából illeszkedik egy finom rendbe; a diákok az építészeti ismeretek - és formatár alapjainak megismerését követően először a Lakóépülettervezés tantárgyban foglalkoznak épület tervezéssel. Lakni, élni mindenki számára ismert és gyakorlott cselekvés. Ergo e tárgy során a tervezett funkció mindannyiunk számára evidenciaként kezelt fogalmakkal építkezik. Ezt követi a K2, melyben ideálisan tér és tömeg már fokozottan van jelen. Tovább lépve Ipar és Mező, azaz a Munkahelyek építészete. Itt a funkció – mondhatnánk, a technológiai rend – racionális, letisztult gondolkodást vár el a diáktól.

A három elem gyönyörűen illeszkedik egymáshoz.

A Tanszéki tervek (1.-2.-3.) a koncepcióalkotást, az elméleti megközelítést próbálják bevezetni. Ezt követően jön a Komplex tervezés, melyben az eddig megszerzett tudás összeáll, kiegészítve a szakági tervezőkkel – ahogy a nevében is jelzi. Majd pedig következik a Diplomaterv, mely már a személyes vélemény megfogalmazásának tere.

A K2 eddig

Az elmúlt fél évek során tapasztaltak alapján - valamint a kérdésről értekezve Karácsony Tamás témavezetőmmel, valamint Balázs Mihály jelenlegi, s Cságyoly Ferenc korábbi tanszékvezetővel - kijelenthető, hogy a Közép 2. tárgy megújítása mindenképp időszerű. A gyakorlati órák menete, az ott zajló munka bevett módja kihasználatlanul hagyja a tárgyban rejlő lehetőségeket. Könnyen tespedtséghez, elfáradáshoz vezet, s nem hozza meg a kívánt eredményt. Mivel az elmúlt években a tárgy a tanrendben előrébb jött, így most másodévesek a hallgatói. Első komplett félévet felölelő tervezési tárgyként ez mindenképp komplex feladat. Jelen gyakorlatban ugyan találkozni olyan hallgatókkal, akik az idea felől közelítik meg a tervezést, de a többség jellemzően bátortalanul, bizonyos előképek és minták alapján próbál konkretizálni egy formát, gyakran a félév legvégére érkezve az anyaghasználat, szerkezeti kialakítás kérdéséhez. Az év végi prezentáció - és grafika - kérdésével szembetalálkozva az esetek felében a leadásnál csúcsosodik ki a problémahalmaz, s sül ki, hogy kevesebbet markolni jobb lett volna. A tervek minőségükben igen változatosak. Pár kiemelkedő, a többség közepes, s jó pár gyenge. Az osztályzásnál kétségek közt hánykódik a tankörvezető; szigorú legyen az osztályzásban vagy inkább megengedő, ezzel bátorítva a hallgatót, hogy a továbbiakban is a Közép tanszéknél maradjon?

A kísérlet célja

Ideálisan egy tervezési tárgy órája olyan alkalom a héten, amit várnak a hallgatók, ahol valami esemény van, valami klassz dolog következik. Ehhez az oktatóknak is jobban fel kell készülniük. Amennyiben a diákok irányába az input jobban átgondolt és összerakott, s a feladatok is kellően konkretizáltak, feszes menetben következnek, úgy az output is várhatóan erősebb lesz.

Január elején a Középülettervezési tanszék megvitatja a Közép 2. félév menetét, s a tárgy vonatkozó kérdéseit. Célom, hogy addigra olyan elvek alakuljanak ki, melyekben egy alternatív metodika kristályosodik ki. Balázs Mihály tanszékvezető támogatja az újító szándékot. A Karácsony Tamás vezette tankörben lehetőségünk nyílik a számunkra reménytelinek tűnő tanrend felvázolására, megvitatására.

A kidolgozás munkamódszere:

A félév menetének, a képzés eszközeinek és céljának összeállításában az oktatóként és hallgatóként megélt saját K2 élményeim; Karácsony Tamás évtizedes tapasztalata, valamint a szakirodalmakon túl az alábbi interakciók adták a főbb támpontokat:

- szeptember vége: az ETH oktatási rendszerének feldolgozása megadott szempontok alapján
- október 10: Bach Péter, Szakács István és Vörös Tamás előadása az Urbanisztika Tanszék TérKomp tantárgyának tapasztalatairól; A bevezető év: feladatok, módszerek, szakmai célok, pedagógia
- október 23: Látogatás Raphael Zubernél Churban, interjú
- december 3: Bordás Mónika tematikus kutatása
- december 15-17: tanulmányút Zürichbe; látogatóként részvétel az ETH félévzáró tervzsűrijén Karácsony Tamással
- december második fele: korábbi K2 hallgatóim visszajelzései a tárggyal kapcsolatban
- december 28: beszélgetés Cságyoly Ferencsel a Műegyetemi építész képzésről, valamint a K2 tantárgyról

A felsorolásból jellegük és a témához való viszonyuk miatt az alábbi három pontot emelem ki:

Látogatás Raphel Zubernél

A Zuber által tervezett grono-i általános iskola kapcsán vettem fel még szeptemberben a kapcsolatot a fiatal svájci építésszel. A Ticino kantonban lévő iskolát és óvodát az októberi tanulmányutam során meglátogattam. Az iskolában egy fiatal oktató készségesen végigvezetett a házon, s rendkívül segítőkész módon minden apró részletről beszámolt a ház használatát illetően. Ezen felül a diákjaival – előzetes kérésem szerint – egy rövid

véleménykutatást végeztetett; melyben a diákok az iskola épületéről, érzelmi viszonyulásukról s kedvenc helyeikről vallottak.

Ezt követően kettős céllal kerestem fel Raphael Zubert a chur-i irodájában; egyrészt a tervezési módszertana érdekelt – melynek végeredményét így előzetesen már testközelből megtapasztalhattam; másrészt az oktatási módszerei is érdekelték – mely értelemszerűen szoros kapcsolatban áll az első céllal.

Raphael Zuber oktatóként az alábbi intézményekben fordult meg:

- École polytechnique fédérale de Lausanne, Svájc
- Oslo School of Architecture and Design, Norvégia
- Accademia di architettura di Mendrisio, Svájc
- Bern University of Applied Sciences, Svájc
- ETH Zürich, Svájc

Jelenleg az EPFL-en oktat Lausanne-ban. A kurzusa a térről való diskurzusra fókuszál. Az építészeti térből bontja ki a házat. A kurzus során használt eszközök: a 3D látványtervek (renderek), a szövegek és rajzok.

A félév célja, hogy a diákok a terekben való gondolkozás képességét fejlesszék, s egyben, hogy meg tudják fogalmazni maguknak (is), mitől lesz nagyszerű egy tér? Mitől tudunk kötődni egy térhez?

A kurzus a témáján, s annak egyszerűségén / nagyszerűségén kívül két dolog miatt is példaértékű lehet számunkra:

- a félév célja, menete és a munka eszközei röviden és egyértelműen meg vannak fogalmazva a félév kezdetén. A diákoknak egyértelmű, hogy miről fog szólni a félév, s hogy mi a tárgy célja. Hova fognak eljutni.
- a félév végi tervértékelésre egy (el)ismert építészt, Ryue Nishizawát (SANAA) hívta meg Zuber külsős zsűrornak. Akárcsak azt az ETH-n is láttuk decemberben, a féléves munka végén a személyes prezentáció a diákoknak és az oktatóknak is hasznos és tanulságos.

Ez utóbbi forma a diplomaterv védésnél ugyan megjelenik a Műegyetemen is, viszont érdemes lehet már a K2-ben is bevezetni.

A tavaszi félév célja egy féléves terv fejlődési szakaszainak bemutatása.

Az ETH Építészmérnöki Kar oktatási rendszeréről pontokban:

- Demokratikus, alulról építkező rendszer.
- A professzúrák flexibilis rendszere.
- Nagy mozgástér.
- 35 professzúra
- 4 intézet (Egy professzúra több intézet tagja is lehet egyszerre.)
- 3 dékán vetésforgóban– nekik viszonylag kis mozgásterük van.
- Nagyon kevés a szabály.
- A mindent átfogó maximalizmus tartja össze a rendszert.

- A professzúrák szabadon választhatóak harmadévtől.
- Másodévben három professzúra közül választhatnak.
- Első évben pedig csak kötelezően választott van.
- Mindenkit felvesznek az egyetemre < az országban alapvetés, hogy jogod van tanulni.
- Az első év a nagy rosta; sokakat kiszórnak. ez az év a későbbi tanulmányokat alapozza meg, valamint bevezet az építészeti tervezés és építés metodikájába, az alapismeretekbe > Grundkurs. Továbbá kurzusokat ad a természet- és alkalmazott tudományok, a szabad bölcséletek, a szociális tudományok és a formák ismerete terén.

Ars poeticája:

„A zürichi ETH Építészmérnöki kar olyan holisztikus építészeti oktatást kínál, amely a tervezést és az építést folyamatosan zajló átalakulás tükröződéseként értelmezi.” (ETH honlap)

Egy tárgy újratervezése az ETH-n

Az ezredfordulón a zürichi egyetem bevezető tárgyát, a több évtizedes múltra visszatekintő, számos svájci és nemzetközi képzés első éves bevezető képzésének mintát adó, méltán hírneves *Grundkurs*-t újrahangolta Marc Angélil és csapata. Az újrahangolás folyamata egy kísérlet volt, melynek dokumentálása és részletes magyarázata az *Inchoate: an Experiment in Architectural Education* című könyv. Ez a kísérlet, mint részletesen felépített folyamat – a helyspecifikusságokat kezelve – sorvezető lehet a mi tervezési tárgyaink újratervezésében is.

Marc Angélil pedagógiai fejlesztési eredményeit a megelőző, 1970-es évek elejére visszanyúló gyakorlatot kidolgozó Bernhard Hoesli módszerivel lehet és érdemes összevetni. Hoesli az 50-es években egy rövid, de meghatározó periódus erejéig Colin Rowe-val és John Hejduk-kal együtt az Austinban lévő University of Texason zajlott kísérlet meghatározó alakja volt. Miután felhagyta texasi állását s hazatért, az USA-ban felszínre jövő ideákat ültette át az ETH-ra, és fejlesztett ki egy ezen vezérelveken alapuló építészeti oktatási pedagógiát. A Hoesli pedagógia máig mérce az ETH-n.

Ennek a Hoesli modellnek az alternatíváját kívánta kidolgozni Angélil és csapata; „Hoesli egyetemes térre vonatkozó elveit leváltotta a (tervezési) folyamat iránti erős elkötelezettség. Hoesli korai 70-es évekbeli „forma mint eszköz” gyakorlatát átírták „folyamat mint forma” gyakorlattá.” (Somol, 2003, 12)

A kísérletet, majd pedig a Grundkurs felépítését is hallatlanul szigorú analitikus logika jellemzi. Ez a rendszerszemlélet számunkra is megfontolandó, habár az ETH és a Műegyetemi képzés céljainak eltéréseiből fakadó különbözőségek miatt az elv egy az egyes mintául vétele nem feltétlenül lehetséges.

Tanulmányút Zürichbe; ETH Schlusskritik

Karácsony Tamással közösen ellátogattunk az Eidgenössische Technische Hochschuléba, Zürichbe; a 2015-ös őszi félévzáró tervzsúri december 15-16-án került megrendezésre. Az alábbi stúdiók munkáit és/vagy értékeléseit tekintettük meg:

Minden stúdiónál a szemeszter tematikája is feltüntetve.

1. **Christ und Gantenbein:** Réinventer Paris / Párizs újrafelfedezése
2. **Gigon & Guyer:** Mauerwerk – Backstein, Haus – Strassenzeile / Falazat – Téglá, Ház – Utcasor
3. **Tom Emerson:** Making the Territory / Small is Beautiful
Helyfoglalás / A Kicsi Szép
4. **Adam Caruso:** Atmosphere
5. **Andrea Deplazes:** Wohnen / Lakni
6. **Annette Spiro:** Zimmer Frei! / Szoba Kiadó!
7. **Miroslav Sík:** Rebhaus Chillesteig / Borászat
8. **Pascal Flammer:** 21 Proposals / 21 Javaslat
9. **Dietmar Eberle:** Entwurf III und IV

+ Diplomaterv kiállítás az ETH központi épületében, ahol elsődlegesen Christian Kerez és Andrea Deplazes diplomázóinak munkáit tekintettük meg. A választható tervezési feladatok;

- Sportcsarnok
- A Zene Háza
- Új ETH Campus

Az ETH Építészmérnöki Kar intézményi felépítése merőben eltér a saját műegyetemi karunktól. A szervezeti felépítés hasonlatos az ország kantonális rendszeréhez; tanszékek helyett professzúrák a fő szervezeti egységek, melyek egyben a legkisebb elemei a rendszernek, s a legerősebbek is (értsd a legnagyobb mozgástérrel rendelkezők). Adott professzúra vagy teljesen önállóan működik, vagy pedig - egy illetve akár több - intézet alá van betagozódva. Összesen négy Intézet van, melyek közül az egyik egyfajta ernyőszervezetként további három intézetet fog össze. A professzúrák profilját teljes egészében az azt vezető építész személyisége határozza meg. A stúdiumok közül a diákok szabadon választhatnak, tetszésük szerint, így mindenki a saját profiljának megfelelő stúdium portfólióval érkezik meg a diplomához. Ami egységesen pezsgésben tartja a rendszert, az a hihetetlen maximalizmus. Minden professzor a lehető legtöbbet akarja kihozni az adott félévből. Ez a perfekcionista mentalitás - köztudottan – az egész országra jellemző.

A diákok a képzésük első évében még nem választhatnak stúdiumot, hanem a tanrend szerinti kötelezőket kell teljesíteniük. Másodévben három stúdium közül választhatnak. Harmadévtől nyílik meg a lehetőségek teljes tárháza.

Mindez azt is jelenti, hogy adott professzúra tervezési tárgyában különböző évfolyamok hallgatói is dolgoznak egyszerre. Az ilyen módon való diák-diáktól tanulás koncepcióját még Gottfried Semper kezdeményezte az ETH-n 1853-ban.

Kis kiegészítésként megemlíthető, hogy a Kotsis Iván által 1918-ban az építési szakosztálynak tervezett önálló épület megvalósulásával a Műegyetemi lineáris képzési rendet a műtermi képzés felé lehetett volna kimoszdítani. A ház 90%-a műtermekből állt.

Talán nem véletlen, hogy nem valósult meg a ház.

A zürichi tervbemutatón - ahogy az a felsorolásból is egyből kitűnik – rengeteg fantasztikus építész stúdiumának munkáit láthattuk. Ezek közül Tom Emerson brit építész vezette professzúra féléves munkája volt számomra a leginspirálóbb; egyrészt a remek anyag miatt, másrészt mert ez volt a képzésben elfoglalt helyét tekintve az egyik legközelebb álló a K2-höz.

Tom Emerson stúdió

A 2015/16-os tanév a „Making the Territory” címszó alatt fut Tom Emerson design stúdiójában. A *helyfoglalás*-ban az őszi félév során a Zürichen keresztül futó Limmat folyó mentén haladva választják ki a diákok a tervezési helyszínt. Az elhelyezésre kerülő funkciók egyszerű épületeket kívánnak. A félévi munka hangsúlya nem a technikai tudáson, a virtuozitáson van (nem is lehet még ilyenkor; a hallgatók a képzésük második évében vannak), hanem az improvizáción és az alapos megfigyelésen, melyek segítségével keresik a friss megjelenési formát (ergó új építészetet) a közvetlen környezetükben. A féléves feladatokban figyelmet fordítanak a különböző léptékeknek a kézimunka finomságától a territóriumokig. A teljes stúdium helyszíni vizsgálatai tkp. egy Atlasszá állnak össze, melyet a félév végén kiadványként megjelentetnek.

A tervzsűrin meghívott zsűror volt Moravánszky Ákos, Jan de Vylder és Arno Brandhuber építészek. A diákok a félév során párokban dolgoztak, ennek megfelelően a prezentációkat is kettesével tartották.

A terveket látva három dolog tűnt ki:

- A szabad helyválasztás kreativitást hívott elő
- A környezet igen alapos elemzése az alapja a tervezésnek. A megismerés kiemelten fontos a félévi munkában.
- A prezentált anyagok egységesen igen magas színvonalon voltak előállítva. Nem volt megszabva sem egységes grafika, sem formátum. Minden tervlap, minden fénykép, minden füzet igényes, jó kézbe venni, jólesik nézni. Az előadásmód már-már művészi egyes terveknél. (Értsd: 2D akár gépi, akár kézi, 3D valamint egyéb prezentált anyagok, anyagminták, makettek)

A zsűrizés során előkerülő kérdések, témák alapján tisztán körvonalazódott, mik a tárgy prioritásai. Hogy használjuk az adott területet? Hogyan jelölünk? A környezet rezdülései miként hatnak a házra? A majdani

használó szerepébe vajon bele tudott-e bújni a hallgató? Logikusan építette-e fel a gondolatait a tervezés során?

Az értékelés inkább párbeszéd, mint kinyilatkoztatás – habár jellegéből adódóan elengedhetetlenül ez utóbbi kellene, hogy legyen. Egy tervre fél óra jut. A zsürorok finoman jelzik a hiányosságokat, mutatnak rá az esetleges eltévelyedésekre, s minden esetben találnak dicsérni valót a tervben. Az értékelés tapssal végződik. A zsűrizés harmadnapján az osztályzatok kiosztásával, s ünnepléssel zárják a félévet. (Rámennek a katarzistra.) Ezek az apró mozzanatok véleményem szerint igen fontosak, s megfontolandóak számunkra is.

A K2 kísérlet

Korábbi K2 hallgatóim visszajelzései

A visszajelzésekben foglaltakat három csoportra bontottam:

Pozitívumok:

- közös bejárás
- rendszeres tervbemutatók
- amennyiben már TérKomp-on és Épalap-on is tanszéken, úgy könnyű azonosulni a Közép tanszék szellemiségével a K2-n
- példák elemzése
- funkciók sokszínűsége; mindenki választhat belőle
- csoportmunka a félév elején a helyszínnel kapcsolatban

Hiányosságok, problémák:

- hirtelen a váltás a lakó félév után egy középületre
- későn mutattunk példákat a korábbi tervekből
- a szerkezetekre s a terv megjelenítésére nem maradt idő a menetrendben
- nem tisztázott, hogy szabad-e géppel feldolgozni vagy sem
- túl szabadok a konzultációk, az órák menete; nincs pontos elvárás

Javaslatok:

- a konzultációk menetének pontosítása; ne legyen üresjárat
- órák során rendszeres kiselőadások, esettanulmányok, példák
- kevesebb prezentációs alkalom
- legyen pontosabb ütemterv
- több ráhatás a tervekre (döntéshozatal)
- konzulensek álljanak ki a tanszéki értékelésnél a diákokért

Összegezve a diákok is fontosnak érzik;

- több impulzust az órákon
- pontosabb ütemezés
- több idő, nagyobb energiaráfordítás a terv véglegesítésére

A tavaszi félévben célkitűzésem 2-3 tavalyi tankör menetrendjének a vizsgálata, eredményeinek kiértékelése

A K2 célja

A K2 során tehát a tér- és tömegformálás kap kiemelt hangsúlyt. Ezek rejtelmeibe vezetjük be a diákat, úgy, hogy mindez a koncepció és a hely kiemelt fontosságát szem előtt tartva egy kis/közepes középületben formát öltjön. Milyen egy középület? Mit csinállok ott? Mire és hogyan használom? Milyen benn és milyen kinn? Mit jelenít meg a ház? Ezek az alapvető kérdései a tárgynak.

Mindezen általános tervezési ismeretek átadása mellett az építészetet a kultúra tágabb összefüggési rendszerében fontos felmutatni, mert - ahogy azt a tanszék ars poeticája is kiemeli – e nélkül annak lényegi sajátosságai nem ismerhetők fel.

A kísérleti félév elvei / vágyai:

- rövid, pontos megfogalmazása a szemeszteri munkának már előzetesen
- ütemezés; a félév menete is csakúgy, mint egy óra menete. Ettől persze el lehet térni, de kell egy alap
- legyen intenzív az órai munka, az oktatók és a diákok részéről is; kiselőadások, példák bemutatása. (az első féléves egyéni kutatásom középületei pl.)
- a témához akár átvittén is kapcsolódó egyéb művészeti ágak, alkotók munkáinak felvillantása – lásd Bach Péterék TérKomp gyakorlata
- a tér (s belőle adódóan a tömeg) formálásra nagyobb hangsúly; több egyszerűbb modell formájában, rövid, tételszerű térelméleti szakirodalommal megtámogatva
- az oktatás eszközei; *szűkítés* - a hallgatók egy iroda megépült példáit kapják sorvezetőnek, melynek eszköztárát felhasználják a tervezett épületükben. A szerkezeteket, s csomópontokat, a felületeket. Az építészeti tárház spektrumát leszűkítjük, ezzel nem kell időt tölteniük, Ilyen építészeti példatár lehet a buenos airesi BAK építésziroda vagy az oregoni Ben Waechter portfóliója pl.
- az oktatás eszközei bővítés: a tér szerepe kortárs építészeti eszköztárban; mai megfogalmazásban ez mit jelent? (lásd pl. második féléves egyéni kutatásom épületei) Ugyanez történeti példákkal is megvizsgálva. Valamint építészetelméleti írások; mint pl. Andrea Palladio, Christoph Alexander, Janáky István.
- a prezentációk, az élőszó, a gondolatok megfogalmazása (magunknak) és átadása (másoknak) kiemelt jelentőségű. Meg tudjam fogalmazni, mit akarok a házzal?! Miért olyan az a ház?!
- közös kiértékelés, közös ünneplés, közös élmény

A kutatás további menete, a következő félév munkája

Mivel a kísérlet célját, eszközrendszerét pontosan megfogalmazni csupán az öt év folyamatát áttekintő végiggondolás birtokában (tanulságainak felhasználásával) lehet, ezért a tavaszi félév feladata a - K2 kísérlet végigvezetése, dokumentálása és értékelése mellett - pontosítása, újra definiálása

- a K2 helyének a Középülettervezési tanszék tárgyai közt
- a K2 helyének a graduális képzés tervezési tárgyai közt, összevetve a többi tervezési tanszék tárgyaival.

Irodalomjegyzék

Nyomtatott:

1. Angelil, Marc – Himmelreich, Jorn (eds.): Architecture Dialogues. Positions - Concepts – Visions. Verlag Niggli 2011
2. Angelil, Marc: Inchoate. An Experiment in Architectural Education. ETH 2003
3. Brandi, Guido - Atlas. How we learned to stop worrying and love the tradition. Mendrisio Academy Press 2013
4. Departement Architektur, ETH Zürich (Hg.): Jahrbuch / Yearbook 2015 Lehre und Forschung / Teaching and Research. gta Verlag 2015
5. Semper, Gottfried: Tudomány, ipar és művészet. Corvina Kiadó 1980
6. Balz Mueller – Mark Donahue (eds.): 5x2: Research and the Making of Architecture (CCA Architecture Studio Series). California College of the Arts 2006
7. Williamson, James: Kahn at Penn: Transformative Teacher of Architecture - Routledge 2015

A világhálón:

[http://www.field-journal.org/uploads/file/2013%20Volume%205/Field%205\(1\).pdf](http://www.field-journal.org/uploads/file/2013%20Volume%205/Field%205(1).pdf)
(utolsó megtekintés: 2016.01.02.)

Kapcsolat

Kapcsolati lehetőséget látok Bordás Mónika, Kun Tamás és Soltész Judit kutatásával.

*The education of an architect remains a happy dream.
(Az építész oktatás továbbra is egy boldog álom marad.)*
Robert E. Somol, 2003.

*Úgy kell a tervezést tanítani, hogy a hallgatókban
szunnyadozó építőművészeti hajlam a saját vonalában
kifejlődhessék és kibontakozhassék anélkül, hogy az
eredeti irányától eltérülne, nekünk csak a vágányokat
kell részükre lefektetni azokon a területeken, amelyeken
egyéneként haladni kívánnak.*
Kotsis Iván, 1944.

ETH, Tom Emerson stúdió, 2015. december 16.

*A kép bal oldalán Karácsony Tamás nézi át a terveket
A túloldalon zajlik a tervezés*